

Hans Schnitzler. *Het digitale proletariaat*. Uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam/Antwerpen 2015.

Boekbespreking door Frans Van Looveren (mei 2015)

INTERNET, EEN ENTHOUSIAST OMHELLENDE DINGELAND.

De sociale media bezorgen de bevolking onmiskenbaar een aantal positieve voordelen en gemakken. Dus ziet men de massale impact van internetreuzen als Google en Facebook op de miljarden gebruikers niet. Die is niet zo onschuldig als men denkt. Fanatieke voorstanders uit de pionierstijd van Silicon Valley zijn ondertussen uitermate scherpe critici geworden. Zij waarschuwen zeer streng voor de banalisering van de intimiteit, voor een totalitaire kolonisatie van de geesten door reusachtige servers en voor het verdwijnen van de privacy.

Bij die scherpe kritiek sluit de Nederlandse filosoof en essayist Hans Schnitzler zich aan met zijn boek *Het digitale proletariaat*. Hij stelt dat de techniek in het algemeen en de informatietechnologie in het bijzonder geen neutraal instrument is. Niet de mens beheerst de techniek, maar wel omgekeerd. Dat werd al duidelijk bij de industriële revolutie, toen de techniek een huwelijk aanging met het kapitaal en daardoor het maatschappelijk en persoonlijk leven veranderde. En die trend zet zich door. De fabrieksarbeiders zijn vervangen door informatieverwerkers, grootindustriëlen door grootdatabezitters, de kolonisatie van het lichaam door het keurslijf voor de geest, de lichamelijke vermoeidheid door geestelijke uitputting.

Zo ontstaat een nieuw proletariaat. De digitale proletariër is een mens van wie, om commerciële redenen of uit machtsdrang, heel het bewustzijn – zijn aandacht, zijn emoties, zijn vriendschappen, zijn ideeën en fantasieën – leeggezogen en gestuurd wordt door de internetmultinationals. De gevolgen dienen zich steeds meer aan: verlies van autonomie, van echte levenskennis vanuit de levende ervaring, toenemend gebrek aan inlevingsvermogen, van echte vriendschappen van mens tot mens, eindigend in verslaving.

Schnitzler schetst een schrikwekkende evolutie: de R & D-afdelingen van Google, Apple, Facebook en andere Amazons, puur gericht op winst uit elke muisklik die we doen (en dat allemaal zonder dat de gebruiker het beseft), nemen de gebruiker ongeweten bij het handje en sturen hem in de richting die zij wensen. Veruit de meeste mensen zien de negatieve effecten niet: overmatig surfgedrag of intensief gebruik van sociale media leidt tot allerlei gedrags- en persoonlijkheidsstoornissen, zoals gebrek aan concentratie, hyperactiviteit, teloorgang van elementaire verveling, en daardoor ook verdoken verlies aan spontane creativiteit en zelfs identiteitsproblemen.

Het is merkwaardig dat de consumenten zich juichend overgeven aan al die info- en communicatieproducten. *Online* wordt zowat hetzelfde als *onlife*. Zij beseffen niet dat het internet ongeweten het leven meer en meer stuurt. Momenteel maakt de dataverzameling inzake lichamelijke aspecten met het oog op het 'verbeteren' van de gezondheid furore. Nog even en de verzekeraars gaan voordelen bieden aan wie zijn gedrag door allerlei slimme apparaatjes wil laten bepalen. De volgende stap is een toenemende intolerantie voor wie het spel niet mee speelt, om te eindigen met een wettelijke verplichting. Maar die trend zal zich ook waarmaken op andere levensdomeinen, en dan 'ontstaat er een sociale controle door de servers,(o.a. van de overheid) die de mens mettertijd disciplineren en normaliseren binnen de bandbreedte die de algoritmen de mens nog gunnen'. Preventie en repressie bv. zullen samenvloeien in een *prepressie*, gebaseerd op dubieuze risicoprofielen die opgesteld worden door internetserver.

Vrolijk word de lezer niet van dit boek. Ook niet als men ziet hoe banaal de op straat gegooid intimiteit wel wordt. De echte waarde ervan ligt immers in het geheim. Vooral Facebook en aanverwanten bezondigen zich aan de opheffing van de scheiding tussen het private en het publieke domein. Alles moet blijkbaar geweten worden door de servers. Hoe meer data, hoe meer macht en winst. *Brave New World?* Jazeker, met dien verstande dat de eigentijdse dwingelandij van het internet niet alleen uitgaat van Grote Broer, maar ook van Grote Marketingman en Grote Buurman. Bovendien krijgt zij de mensen zover dat ze hun lijfeigenschap omhelzen en zelf enthousiast het pad effenen voor een totalitarisme met zachte dwang.

Ondertussen maken de sociale media de mens niet gelukkiger. Edward Snowden en het NSA-afluisterschandaal hebben een wereldwijde schok veroorzaakt. Het groeiende latente onbehagen te midden van de dominantie van de virtualiteit is voor Schnitzler een mogelijke reddingsboei voor de vrijheid en de menselijkheid van de mens. Nu reeds ontstaan er allerlei apps en programmatjes die de dataverzamelande servers in verwarring moeten brengen of de internetgebruiker onzichtbaar maken. Met het oog daarop pleit Schnitzler voor veel informatica in de scholen. Je moet de vijand met eigen wapens verslaan. Hopelijk is de verdoving door het internet niet zo sterk dat de strijd nog gewonnen kan worden. Dat het internet ten volle een dienst kan worden aan de mensen, en niet omgekeerd. En dat de gebruikers zelf niet langer een aanhangsel zijn van hun smartphone.